

Nevenka Bezić-Božanić
Split

KATASTAR OTOKA VISA ČETRDESETIH GODINA 19. STOLJEĆA ANTROPONIMI I TOPONIMI

UDK: 81'373.21:528.44(210.7)(497.5 Vis)''18''

Rukopis primljen za tisak 26.05.2001

Čakavska rič, Split,

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Joško Božanić i Ivan Mimica

Godine 1817. ukazom Austro-Ugarske Carevine određeno je da se izvrši izmjera i klasifikacija zemljišta okupljenih novim uređenjem svih austrijskih pokrajina. Protokol za geodetsko snimanje otoka Visa potpisan je godine 1840. u Visu i Komiži s pripadajućim otocima Biševom, Sv. Andrijom, Jabukom i Palagružom. Autorica u prilogu donosi niz vrijednih podataka o nazivima lokaliteta i prezimenima, te o općim gospodarskim prilikama i životu na tom otoku, od kojih su mnogi podaci dosada bili nepoznati.

Ukazom Austro-Ugarske Carevine godine 1817. određeno je da se izvrši izmjera i klasifikacija svih zemalja okupljenih novim uređenjem austrijskih pokrajina. Rad na tom velikom pothvatu započeo je u Dalmaciji između četrdesetih i pedesetih godina 19. stoljeća.¹ Godine 1840. potpisan je protokol za geodetsko snimanje otoka Visa s pripadajućim mu otocima, Biševom, Svetim Andrijom, Jabukom i Palagružom, što sačinjavahu kotar Vis, s dvije općine, Visom i Komižom.²

¹ Arhiv mapa čuva se u Povijesnom arhivu u Splitu. *Blago Hrvatske iz Arhiva mapa za Istru i Dalmaciju*, Split, 1992.

² Provincia della Dalmazia Circolo di Spalato – Distretto di Lissa. Viškom kotaru pripadale su općine Vis i Komiža.

Dana 18. listopada 1840. Protokol su u Visu potpisali načelnik Vicko Dojmi, donačelnik Ivan Tramontana te članovi općinskog vijeća Nikola Pušić, Ante Gargurić, Kuzma Bučić, Andrija Cattonari i Ivan Dominik Machiavelli, a u ime izvođača Cosmo Ravalico. Radovi na izradi Katastra bili su završeni 22. ožujka 1846. godine, te ih prihvatiše načelnik Nikola Sibischini i vijećnici Ivan Bilić, Marko Bučić, Ante Gargurić, Ivan Dominik Machiavelli i Petar Bradanović. Prema tim podacima mjesto Vis imalo je 3617 stanovnika, od toga 2024 muškarca i 1593 žene, okupljenih u 725 obitelji i nastanjenih u 798 kuća. Živalj se bavio poljodjelstvom, trgovinom i obrtima koji su zadovoljavali domaće potrebe.³ U vrtovima oko kuća sadilo se povrće,⁴ uz poneku voćku, stabla rogača, smokava i agruma; posebno je zabilježen uzgoj palmi. Po poljima su se sijale žitarice, sočivice i kukuruz, a najveći dio zemljišta bio je pokriven vinogradima. Zemlja se dijelila na plodnu i neplodnu, pašnjake i šume, a obrađivali su je najčešće koloni, jer je veći dio zemlje pripadao imućnijim plemićima, brodovlasticima i hvarskoj biskupiji, te samostanima, župama, bratovštinama i općini. Najviše zemljišta bilo je pod vinogradima; proizvodilo se crno i bijelo vino, koje je vlasnicima donosilo najviše prihoda. Žitarice, kukuruz i sočivice uzgajali su se samo za domaće potrebe.

Od državnih ustanova u Visu su se nalazili Sud, Osnovna škola,⁵ Lučka kapetanija, Carina, Zdravstveni ured (Sanitad), manje sjedište vojnog topništva i dvije tvrđave, od kojih je jedna sagrađena godine 1843., s pet baterija. Na brdu Humu, koji pripada Katastarskoj općini Komiža, visokom oko 1850 stopa⁶ nalazio se telegrafski signal. Mjerilo se i trgovalo mletačkim mjerama, u jednoj trgovini i na brodovima apulskih trgovaca.⁷ Jedan

³ U operatu se spominju drvodjelci, postolari i tkalci (*tessitori* – muško zanimanje onih koji su tkali jedra), ali bez zabilježenog imena, te dvije kavane, gostionice i sitni trgovci. *Introduzione dell'Estimo consuario del Comune di Lissa*.

⁴ Prema zabilježenim podacima u operatu, u Visu se najčešće jela riba, rjeđe meso, te kuhano povrće začinjeno maslinovim uljem i solju.

⁵ Posebno je naglašeno da su privatni učitelji pripremali učenike za četiri prva razreda srednje škole u Visu i Komiži.

⁶ Austrijska stopa = 31 cm.

⁷ Taj način trgovanja bio je u 19. stoljeću uobičajen na čitavoj obali hrvatskog Jadrana, pa se i danas po otočkim kućama može naći tzv. *puiško* zemljano posude. Uz prehrambene proizvode kojih nije bilo na otoku, donosili su se alati, posude, tkanine i sl.

dio zemljišta pripadao je hvarskoj biskupiji, hvarskim samostanima, viškoj župi i općini.⁸

Na području viške općine zemljišta i kuće imale su i obitelji iz drugih mjesta, stekavši ih nasljedstvom ili kupnjom. To su: s *otoka Brača*⁹ - BERSATIĆ, IVELLIO, MARANGUNIĆ i PIEROTIĆ; s *otoka Hvara* - BUČIĆ, CALAFATTI, DESECCO (i Disecco), DUIMICEO, GAZZARI, JELIĆ, KASANDRIĆ, LUXIO, RAFFAELI, ROSIGNOLI, TOMIĆ, VIDALI, VIKAROVIĆ, VISKOVIĆ, VLASTELIĆ i VRANKOVIĆ; iz *Komiže* - FORETIĆ, GIACONI, MARDEŠIĆ,¹⁰ MARTINIĆ, MARINKOVIĆ, MARTINIS, PAVLOVIĆ, PEČARIĆ, PETRIĆ,¹¹ ZAMBARLIN i ŽUANIĆ; iz *Korčule* - ANDRIĆ i VILOVIĆ; iz *Kotora* - ARBOLI i MUŽINA (Mussina); iz *Paga* - MIRKOVIĆ; iz *Sinja* - PERIĆ; iz *Skradina* - PUŠIĆ; iz *Trogira* - BARVIERI i iz *Zadra* - FANFOGNA.

Vlasnici kuća i zemljišta te koloni pojedinih posjednika i crkvenih dobara zabilježeni su sa sljedećim prezimenima: ANGELOVIĆ, ANTUČEVIĆ, BABARE, BABIĆ, BAKULIĆ reč. Gardelin i Matkov, BALAIĆ reč. Bachina, BALBIS, BANDIĆ, BARTUČEVIĆ, BARZIĆ, BILIĆ, BOGDANOVIĆ reč. Zamaria, BONETTI, BORČIĆ, BORKOVIĆ, BRADANOVIĆ, BRAJČIĆ reč. Kukara, BURIĆ, BUTOROVIĆ, CARTURAN (?), CINDRIĆ, CVITANOVIĆ, CVITIĆ, ČUDINA reč. Piachere, DARLIĆ, DELIĆ, DEVČIĆ, DOJMI, DROTIĆ, DRAGOŠEVIĆ, DRAGOZETOVIĆ, DRAGUTURIĆ (Dragutović?), ELDAN, FAROLFI, GAJO CURCUT (?), GARGURIĆ, GAZIJA, GENTILICH (Zentilich?), GHERICEO,¹² GIRARDI, GIZDAVČIĆ, GOIĆ, GRABAČIĆ reč. Bello, GRUBANOVIĆ, GRUBIŠIĆ, GRUBNIĆ reč. Tantaz, GUDELJ, ILIĆ reč. Butarga, reč. Cucizza. reč.

⁸ Većina tih zemljišta i kuća pripadala je prema starijim arhivskim izvorima crkvama, biskupiji i bratovštinama, preko oporuka i donacija.

⁹ Ivan Bulat i Jelena Perić rod. Bulat iz Sinja suvlasnici su imanja obitelji Farolfi. N. Bezić-Božanić, »Supetrani u 19. stoljeću«, *Brački zbornik*, sv. 20, Supetar, 2001., str. 104.

¹⁰ Ante Mardešić kupio je zemlju od obitelji Iveglia u Velom Jubišću. *Lissa. Protocolo delle Particelle degli Edizij*.

¹¹ Komiška obitelj Petrić imala je imanje u Dračevu polju.

¹² Alviz Ghericeo bio je sin viškog notara iz 18. stoljeća, posjedovao je imanje kojim je upravljao Lorenzo Vaccari. Alviz je bio avanturist i svjetski putnik. H. Morović, »Životni roman jednog viškog plemića (Iz memoara konte Alviža Gericea)«, *Mogućnosti*, Split, XIX/1972., sv. 5, str. 544-569.

Fannò, reč. Zabo, IVANIŠEVIĆ reč. Goić, IVATOV reč. Arbonada, IVULIĆ, JAKŠA, JAKUBOVIĆ, JURANČIĆ, JURINOVIĆ reč. Barco, KARGOTIĆ, KARUZA, KLARIĆ, KOMAR, KUKURA (Cucura), KULJIŠ reč. Mušun (Mussun), KUZMANIĆ, LETUNOVIĆ, LILIĆ, LIPANOVIĆ, LUŠIĆ, MACHIAVELLI, MANDAKOVIĆ, MARASOVIĆ, MARKOVAC, MARTINIS, MATIJAŠEVIĆ, MATKOVIĆ, MAZZOLENI, MEGULA, MIHOJEVIĆ, MILKOVIĆ, MISIR, MLADINA, MLADINEO, MRATINIĆ, MULJAT (Mugliat), MUSTAFIĆ (Mustaffa?), MUŠKOVITA (Moscovita), MUCALO (Muzzalo), NANUT, NIKOLOTIĆ reč. Perlusin, OSTOJIĆ, OZRETIĆ, PALAVERSIĆ, PAROFIJANOVIĆ, PEČAREVIĆ (i Pečarović) reč. Fragadenzio, PERIBONIO, PERIĆ, PERIZZA, PERMO, PETRAŠIĆ reč. Mlikan, PINCETIĆ reč. Matiko, reč. Zacardin, POBAR, PODUJE, PUHALOVIĆ, RABANAŠIĆ, RADAKOVIĆ, RADIŠIĆ reč. Benzon, RADOJEVIĆ, RADONIĆ, ROKI (Rochi) reč. Bello, RULJANČIĆ, SIBISCHINI, SIMINIATTI, SLAVIĆ, SOKOL, SORIĆ, STANIĆ, STAINBACH, SULJIĆ, SVITIN, SVILIČIĆ, ŠARIĆ, ŠČIRKOVIĆ, ŠOLJANČIĆ, ŠTAMBUK,¹³ TOMIĆ reč. Bakulić, reč. Kurtelačić, TONŠIĆ, TRAMONTANA, TRUDNIĆ reč. Sabo, VACCARI, VASILI, VIDOVIĆ, VLASTELICA, VODANOVIĆ reč. Parhomet, VOJKOVIĆ, VUSIO, ZAGORA, ZAMBARLIN, ZANCHI, ZANELLA, ZANINOVIĆ, ZULICH (?), ŽITKO, ŽITKOVIĆ.

Pašnjaci su se koristili za ispašu stoke, a za napajanje su služile lokve u kojima se skupljala kišnica. Prema navedenim podacima, tih godina u Visu su se nalazila četiri goveda u klaonici, te u domaćinstvima tri konja i šest kobila, sto devedeset sedam mazgi, sto četrdeset šest magaraca, petsto pedeset četiri ovce, sto koza i devet svinja. Konji, mazge i magarci služili su za vuču, prijenos robe i rad u poljima, a od ovaca i koza dobivalo se mlijeko, sir, vuna, koja se prela i tkala za odjeću (*vestiti nazionali*); od kože su se izrađivali opanci i mješine za nošenje tekućina.

Od obrtnika spominju se zidari Gaetan Komar i Bartul Jurančić, bačvar Andrija Pobar, kovač Mate Ozretić i mesar Marko Poduje, no prema poznatim izvorima¹⁴ bilo je i više zanatlija različitih struka, ali nisu poseb-

¹³ Katarina Štambuk rod Mazzoleni reč. Muškovita (Moscovita).

¹⁴ N. Bezić-Božanić, »Popisi i struktura stanovništva krajem XVIII i početkom XIX stoljeća u Visu«, *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, JAZU, knj. 46, Zagreb, 1975., str. 475-504.

no zabilježeni. Vlasnici i korisnici imovine bili su još u Visu liječnik dr. Ivan Ostojčić, trgovac Basilio Vasili, te svećenici Andrija Zambarlin iz Komiže, Petar Vranković iz Hvara i Apolonij Zanella.¹⁵ Uz poljodjelstvo Višani su se bavili i ribarstvom, pa je tih godina bilo u mjestu šesnaest trata i šezdeset dvije vojge, a od ulovljene ribe spominju se samo sardele i rakovi.

Kuće su se gradile isključivo od kamena povezanog žbukom, a poljske kućice i staje u suhozidu. Pokrivale su se crijepom i kamenim pločama, a rijetko, one najskromnije, limom. Građene su kao prizemnice, te u visinu od jednog do tri kata. U prizemlju su bili veći otvori, jer su se u njemu nalazile konobe, za proizvodnju i čuvanje vina, a u potkrovlju su redovito bile kuhinje. Manje i niže kuće često su imale kuhinju odvojenu od kuće, smještenu u dvorištu. Veće kuće imale su vlastitu nakapnicu (gustirnu) za skupljanje kišnice, a oni koji je nisu imali služili su se općinskom nakapnicom i manjim izvorima. Jednako tako, u blizini kuća nalazile su se gospodarske zgrade (*casa economica*), a neke kuće posjedovale su krušne peći, pa su njihovi vlasnici, uz naknadu u kruhu ili novcu, pekli kruh koje su domaćice donosile. Bilo je i onih što su posjedovali nekoliko kuća, pa su ih iznajmljivali, najčešće došljacima. Ovisno o imovinskom stanju i mogućnostima, oko kuće bila su veća dvorišta i vrtovi.

Između polja bili su uski putovi nasuti sitnijim kamenom, a jedan širi put preko polja povezivao je Vis i Komižu. Vis je bio podijeljen na tri dijela, Luku, Smiderovo i Kut, a polja i uvale imali su različite nazive:

BANDIRIZZA – Bandîrica
 BARGUIAZ – Bargùjac
 BILISZZA (Campo grande) – Bilîca
 BOROVA NJIVA – Borðvo njîva
 BOROVO POLJE – Borðvu pòje
 BRATISOVAZ – Brâτισovac, Brâtosovac
 BRISI, Brise – Brîzi
 CAMPANEL – Kampanêl
 CARVAVAZ – Karvôvâc
 CIARNENO POGLIE – Carnjènu pòje (?)
 COCOSA – Kðkoša, otočić

¹⁵ Zambarlin i Vranković bili su korisnici nadarbina viških crkvenih imanja.

COCOSIGNAK – Kokošinjak
CONTEA – Kontèja, Drāčevo pòje
CORITTA – Korìta
CUPINOVIZZA – Kupìnovica
CUTAZ, Za Kutaz – Kùtāc, Vèlu pòje
DOBRA LUKA, Valle Dubraluka – Dòbro lūkā
DRACCEVO POGLIE – Drāčevo pòje
DRAGUS (?)
GALIA – Galija
GARMIZZA – Gārmice¹⁶
GJEVIE PEZZE (?)
GLAVIZZA – Glavìca
GOVEJA – Govèja
GRADINA, Gradìne
GRAZZA – Grācija
GREBISCIE – Grebìšći
GREBON i GRÈBEN, otočić
GLIUBISCHIE – Jubìšći, Vèlu i Mòlu
GIURCOVIZZA – Jūrkovica
HLENKA (?)
LAKE
LAZA – Lāzi
LEVAMAN – Lavamôn
MACHTIZZA, Mochitizza (?)
MARINE ZEMLJE – Marìnje zēmje
MARZORANA, Musurana (?)
MARASSOVICH (lokalitet nazvan po vlasniku)
MEDOIACH
MILNA – Milnā
POD BARDO – Pod bārdo
POD GOSPU – Pod Gōspù
POD MIRIE – Pod Mírje
POD RBINE

¹⁶ *Galija* je lokalitet između Vèlog pòja i Zlòpoja, a Gārmice lokalitet u Vèlom pòju.

POD SPIGLIE – Podšpîlje
PLANCA – Planka
PLISCO POGLIE – Pliskopoje
PLOCIZA – Plđcica
POISA gornja i dogna – Poïcà, Gôrnjo i Dôlnjo
PORTA MAGNA (?)
PORTO CAROBER – Rogôcic
POSSEGLIE – Posêlje
POSTRUSSE, Postruzze – Postrôžje
PACLENIZZA – Pāklenica
PAPATI (?)
PEZZE – Pěce
RADENO BARDO
RAGASNI DOLAC, Ragasnu Dolu – Rogòsno dólca
RUDA – Rûda
RUKAVAZ – Rukôvãc
SAMOGOR – Sãmogor
SAPUNI – Sapûnĭ
SAROCHTIZZE
SELZA – Sêlca
SITIE
SLO POGLIE, Slopoglie piccolo – Zlôpoje
SREBARNÀ – Srèbarna, uvala
STARINE – Stârina
STEGNALO – Stenjãlo
STONCIZZA – Stôncica, uvala
STRANIE Barisson – Strône Baršćãna
SUSEIZA, Xuzeiza – Zuzêca
TALESCA – Tãleška
TARMATUR – Tarmatûr
TIHOBRATIE POGLIE – Tĭhobraće pŏje
U SRIDAK
S. ANDREA – Sv. Andrija¹⁷

¹⁷ S. Andrea, brežuljak iznad mjesta Visa, vjerojatno nazvan po crkvi koja se nekoć ondje nalazila.

S. COSMO – Sv. Kûzma¹⁸
VAGAGN – Vagôn
VALIZZE – Vâlice
VALLE CIANOVICZA – Vâla Căvojnica
VELA GLAVA – Vêlo glôvâ
VELA GOMILA – Vêlo gomîla
VELLA i MALA VOCHTIZZA – Vêlo i Môlo Voščîca¹⁹
VELLI Parsagn – Vêli Părzanj
VELLO POGLIE – Vêlu pòje
VINOGRADISCHIE – Vinogradîšći
VINOPOLJE – Vînopòje
VIGNIZA, Vignisce – Vinišći
VOLIGLIACH – Vôja
ZAINAK (?)
ZA KUCHE
ZALO DOLZI – Zâlo dolâc
ZA OBRIE
ZAPALINE
ZAPORACIE – Zaporâci
ZARAVNIZZE - Zaravnîce²⁰

Višani su obrađivali i crkvena imanja što pripadahu dijelom hvarskoj biskupiji, zatim samostanu sv. Jerolima na poluotoku Prirovu, župnoj crkvi, crkvama sv. Ciprijana, sv. Margarite, sv. Jurja, sv. Kuzme, te viškim bratovštinama, samostanu sv. Nikole u Komiži, hvarskoj stolnoj crkvi i njezinom oltaru sv. Sakramenta i crkvi sv. Kuzme i Damjana, ženskom benedik-

¹⁸ S. Cosmo – zemljište oko crkve sv. Kuzme i Damjana sjeverno od Velog Sela. C. Fisković, »Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća«, u knjizi *Viški spomenici*, Split, 1968., str. 137-139.

¹⁹ Veći broj navedenih zemljišnih naziva spominje se u starim viškim i hvarskim ispravama. N. Bezić-Božanić, »Prilog poznavanju zemljišnih nazivlja na otoku Visu od 11. do 18. stoljeća«, *Čakavska rič*, god. XXVIII, br. 1-2, Split, 2000., str. 5-18.

²⁰ Neke od lokaliteta spominje i Andrija Roki Fortunato u svom rječniku *Libar viškoga jezika* (Toronto, 1997.). Roki je zabilježio mnogo više naziva, kojima očito autori Katastra nisu pridavali posebnu pažnju, no ti su nazivi vrijedni za sveukupnu toponimiju otoka Visa, koju će vjerojatno jednom naši jezikoslovci obraditi, kako je to učinio P. Šimunović, *Toponimija otoka Brača*, Supetar, 1972.

tinskom samostanu, te samostanu Male braće i dominikanskom samostanu u Hvaru. Ta zemljišta i kuće stečene su darovnicama pojedinih osoba ili obitelji, a benediktinke su pri zaređenju u svoj opremi često donosile i nekretnine. Zemlja se davala u zakup, a odnosi s kolonima, to jest onima koji su obrađivali zemlju, potvrđivali su se ugovorom sklopljenim kod notara.

Crkve su, međutim, ucrtane u mape i zapisane u operatima kao općinsko vlasništvo, a općina je još posjedovala Dom za stare i nemoćne, Sirotište, Ložu (*Loggia publica*), Zdravstveni ured i groblje s mrtvačnicom; javnom državnom dobru pripadale su vojarna iza samostana, zgrada Vojnog zapovjedništva i zatvor.

KOMIŽA

U Komiži je protokol za izmjeru zemljišta i izradu Katastra potpisan dana 5. listopada 1840. godine. Potpisali su ga načelnik Frane Jakša, donaćelnik Vicko Dojmi i vijećnici Ante Mardešić Matin, Mihovil Marinković Pavlov, Ante Petrić Petrov, Ante Pečarić Nikolin, Kuzma Mariani Josipov i Mihovil Marinković Vickov. Radovi su završeni i operat je predan 27. veljače 1847. godine u prisutnosti načelnika Jakova Žuanića i donaćelnika Vicka Foretića, te istih vijećnika koji su bili prisutni i prije sedam godina. Komiža se razvila u uvali u istočnom dijelu otoka, udaljena od Visa preko polja oko pet milja, i oko šezdeset milja daleko od Monte Gargana. Toj općini pripadaju otoci Biševo, udaljeno oko osam milja, Sv. Andrija, udaljen oko osamnaest milja, Jabuka (Poma), udaljena oko trideset i pet, i Palagruža, udaljena oko šezdeset i pet milja.²¹

Tih godina mjesto je brojilo 2501 stanovnika, od toga 1281 muškarca i 1220 žena, okupljenih u 500 obitelji i nastanjenih u 661 kući. Komiža nema izgrađenu obalu²² pa se brodice izvlače na žalo za vrijeme nevremena. Na žalu je još u 16. stoljeću sagrađen kaštel u kojemu je bila smještena jedna manja vojna jedinica. Još su zabilježeni zdravstveni ured,

²¹ *Introduzione dell'Estimo consuario del Comune di Comisa*. - ... il territorio Comunale della Borgo di Comisa, Da parte del Comune medesimo li scogli di S. Andrea, Busi, Pomo, Pellagosa grande e piccola.

²² Tek godine 1856. počeo se graditi Lučki zdravstveni ured s ukliještenim dokom i uz njega manji dio izgrađene obale. N. Bezić-Božanić, »Lučki zdravstveni ured u Komiži na otoku Visu«, *Pomorska medicina. Naučne rasprave*, Split-Beograd, 1975., str. 141-147.

carinski službenik, niža muška osnovna škola, te privatni učitelj za pripremanje učenika na nastavak školovanja u srednjoj školi na kopnu. Od crkva spominje se samostan sv. Nikole s crkvom, utvrdom i dvorištem, crkva Gospe Gusarice s malim trgom, crkva Gospe od Sedam žalosti (Mōlo crĳkva), crkvice Svetog Duha na Humu, sv. Mihovila i sv. Silvestra na Biševu. Kuće su bile kamene, od prizemnica do trokatnica, s dvorištima, gospodarskim zgradama i vrtovima u kojima se sadilo povrće i poneko stablo voća. Osobito su se uzgajali rogači i smokve. Voda se koristila iz nakapnica uz kuće, s dobrih izvora vode kod crkve Gospe Gusarice (*Madona di Cosarizza*) i jednog većeg izvora izvan naselja, Pizdĳca (*Pisdizza*), a stoka se napajala na lokvama.

Pet stotina osoba bavilo se ribarstvom, pa je godine 1842. u Komiži zabilježena pedeset i jedna trata i devedeset i šest vojgi, a općini je pripadao jedan manji brod (*capoteggio*) za prijevoz do susjednih otoka. Po poljima se sijalo žito, ječam, kukuruz i sočivice, ali najviše se uzgajala vinova loza, koja je, prema mišljenju sastavljača operata, davala odlično crno vino. Od stoke Komižani su posjedovali četiri vola, tri konja i 2 kobile, sedamdeset i tri mazge, sto dvadeset pet magaraca, sto četrdeset jednu ovcu i tisuću trideset pet koza. Cijenila se vuna, od koje se izrađivala odjeća, a od koza se dobivalo mlijeko, sir, kostrijet i mješine. Meso se malo jelo, obilato riba i kuhano povrće začinjeno uljem. Kruh se mijesio u kućanstvima i pekao u krušnim pećima, najčešće sagrađenima u dvorištu.

Uz ribarstvo i zemljoradnju zabilježeno je tek nekoliko zanimanja, i to: liječnik dr. Ante Marinković Pavlov, svećenici Venancij Borčić, Nikola Marinković Petrov, te Ante, Luka i Prosper Vitaljić, zidari Mihovil Torre i Frano Žuanić, drvodjelci Antun i Vicko Marinković Ivanov, te Ivan Vitaljić Šimin, kalafat Nikola Jurjević Matin, bačvari Ivan i Jerolim Kučić, Ivanovi, Ivan Kuljiš Nikolin i Nikola Kuljiš Antunov, te Martin Slavić, kotlar Bartul Pomenić, kovači Ivan i Blaž Vidović Stjepanovi, postolari Luka Božanić Petrov, te Ante i Jakov Vitaljić, Franini, a zvanje pomorac zabilježeno je uz Ivana, Nikolu i Luku Marinkovića.

²³ U popis su uključene sve obitelji na području komiške općine, te one u selima što pripadahu komiškoj općini, kao i one na otoku Biševu.

Vlasnici zemljišta i kuća u Komiži, te na otocima Biševu i Svetom Andriji bili su:²³ BARTUČEVIĆ, BARZIĆ, BILIČIĆ (i Bilisich), BJAŽEVIĆ (Biasevich), BOGDANIĆ reč. Bahan, BOGDANOVIĆ, BONOMO, BOŽAN, BOŽANIĆ, BURIĆ; CATONARI, CESAREO; DEMARIA, DEŽULOVIĆ (Dexulovich); FADIĆ reč. Compar, FELANDA, FIAMENGO, FORETIĆ; GIACONI, GRACIN, GREGET (Ghreghet); IVČEVIĆ; JAKŠA (Giaxa), JELIĆ, JONČIĆ, JURJEVIĆ; KUČIĆ, KULJIŠ (Cuglis); MARDEŠIĆ reč. Balajo i reč. Soltan, MARIANI, MARINKOVIĆ reč. Spuga i reč. Vergo, MARTINIS reč. Petragerin, MAZZOLENI, MIHOVILOVIĆ, MLADINEO; PASARIĆ, PEČARIĆ, PETRAŠIĆ, PETRIC (Petriz), PETRIĆ, PRIBAČIĆ; REPANIĆ, RESKUŠIĆ; SABUNDALLO, SLAVIĆ, STANOJEVIĆ, SULJIĆ, SVILIČIĆ; TIPIĆ, TOMIČIĆ, TOMIĆ, TORRE; VIDOVIĆ, VITALJIĆ; ZAMBARLIN, ZANKI (Zanchi), reč. Lestić, ZORO, ZOROTOVIĆ, ŽUANIĆ.

Komiža je podijeljena na nekoliko predjela: Velu i Malu Bandu (Vella e piccola Banda), Selo (Villa), Jurkovicu (Giucovizza), Sv. Rok i Muster (Pod Muster i Abacija iznad naselja prema starim nazivima *Monasterio* i *Abbazia*), danas crkva sv. Nikole.²⁴ U komiškoj općini utvrđeni su sljedeći nazivi predjela:²⁵

BARIASCA, Monte Bariasca – Barjōška
BACCEVIZZA – Bācvica
BASTIAN – Baršcōn
BOROVIK - Borovik
BRAICOVIZZA – Brōjkovica
CAMMENIZZA – Kāmenice
COMPRIS – Kumprīs
COSTIRNA, Custirna, Costinizza – Kostirna
CRUSSEVIZZA, Pod Crusevich – Krūševica
DOIMI (lokalitet u Podhumlju)
DOL – Dōl
DRAGODID – Dragodīd
DUBOCA – Dubōko

²⁴ O Musteru: C. Fisković, *n. dj.* (18), str. 74-90.

²⁵ Nazivi pojedinih zemljišta na čitavom otoku zabilježeni su onako kako su zapisani u katastarskim planovima. Uz njih donosim i njihov oblik u otočkom narječju s akcentima koje su obilježili prof. Katja Tresić-Pavičić rod. Slavić i dr. Joško Božanić.

GOMILIZZA – Do Gomilice
GRADAZ – Grōdâc
HUMAZ – Humâc
LEDINA – Ledîna
LOQVA – Lōkva
LOQVIZZA – Lōkvica
MĀRDEŠIĆ i MARĪNKOVIĆ, lokaliteti u Podšpilju
MARIĀNIĆ
METUDOLE – Metūdole
ARPINA – Norpîna
PORTO CHIAVE – Okjūcina
PECHINA – Pećîna
PEZZE – Pèce
PISSIN, Pisin – Pizîn
PLANIZZE – Planîca²⁶
PLACHIA – Plāža
POD BORCIZZA – Pol Borčića
POHUMIE – Pohūmje
POD SPILE – Pošpîlje
RASUCHE, Rasuchie – Pōvarh Rāsuhe, Do nā varh Rāsuhe
RAVGNE PEZZE – Rōvne pèce
RUDINE
SCHIECHIA – Sécēce
SENA GLAVA – Žēnoglova
SINIOVO DOLZE – Sinđvo Dūlca
SOPRA Madona – Pōvar Guspê
STRANICOVAZ, Stranicovaz – Stranīkovac
STUPISCHIE – Stūpišće
St. BIASCH – Svēti Bjôž
St. MICHELE – Svēti Mihovîl
TALES – Tālež
VINISCHIE – Vinīšće
ZAGREBENE – Zagrēbēnje

²⁶ Planica je predjel uz put između Kostirne i Komiže, pa je i Gospina crkva nazvana po tom kraju Gospe od Planice.

Katastarska mapa viškog predjela Luka i Prirovo

At. 1. Allegato in doppia scala alla Mappa originale di Comisa

1771

Novi Ljigovi W. C. m. 28. 8. 7. 6. h.

XXI

Katastarska mapa južnog dijela viškog polja

3.

Allegato in doppia scala alla Mappa Originale di Lissa N. 108

X.

XVI.

Papa

Na otoku BIŠEVU zabilježeni su sljedeći zemljišni nazivi

GATULA – Gātulo

KANIZZA – Kanica

MEZZO PORTO – Mezapòrat

NEVAGLIA, Valle Novaglia – Nevāja

POGLIE – Pòje

PORTO PICCOLO – Mōli Pòrat

POTOK – Potòk

QUARNER – Kvarnêr²⁷

SALBUNARA – Salbunôra

SEGNANOV DOLAZ – Senjānov dolâc²⁸

SOPRA PORTO – Nāvrvh Pūrta

VELA GORA – Velò gorà

Na otoku SVETOM ANDRIJI zabilježen je lokalitet Mōlo selò,²⁹ a na vrhu otoka, poznatog i pod imenom SVETAC, nalaze se ruševine crkve sv. Andrije u vlasništvu komiške općine; okolno zemljište pripada nadarbini (beneficij) komiške župne crkve. U Komiži bila je nadarbina komiške župne crkve, a spomenutoj općini pripadale su crkva sv. Silvestra i ruševine jedne utvrde na Biševu. Komiža je imala manje obradivog zemljišta, i tek nekoliko imućnijih vlasnika imanja davalo je zemlje u zakup. Ostala zemlja bila je usitnjena u male parcele i pripadala je domaćem življu, koji se uz manji zemljišni prinos više bavio ribarstvom.

Iz statističkih podataka Austro-Ugarske Carevine poznato je da je otok Vis godine 1840. u vrijeme početka izrade prvoga pravog zemljišnika proizvodio 1620 varičaka žita i 149 varičaka sočiva, te 246.447 sićeva vina. Poznato je da je upravo te godine otok imao 183 broda, 48 trata i 154

²⁷ *Kvarnêr* je naziv puta i okolnog zemljišta od Mezapūrta do polja na vrhu otoka Biševa.

²⁸ *Senjānov dolâc* je lokalitet na otoku Biševu, vjerojatno nazvan po zaboravljenom nadimku obitelji Zambarlin, koji se prvi put spominje 1778. godine.

²⁹ Scoglio Mallo sello sotto Brusnik na otoku sv. Andrije. Ruševna crkvice istoimenog sveca i ostaci utvrde knjiženi su na općinu, a okolno zemljište je beneficij župne crkve u Komiži. B. Kirigin–A. Milošević, »Otok Svetac«, *Mogućnosti*, br. 3-4-5, Split, 1982., str. 61-69.

³⁰ Š. Peričić, »Razvitak gospodarstva Visa u prošlosti«, *Radovi Zavoda za povijest znanosti HAZU u Zadru*, sv. 41, Zagreb-Zadar, 1999., str. 71, 76, 92. – U 19. stoljeću plava riba se brojila, a ne vagala.

vojge, a tijekom te godine ulovljeno je 16.506 komada³⁰ plave ribe za prehranu i bilo je posoljeno 8340 barila. Od toga je dvije trećine ostvarila Komiža. S takvim prinosima otok je dočekaio prvu sustavnu izradu zemljišnika. Pa iako je od tog vremena prošlo više od sto šezdeset godina, ipak je taj zemljišnik od koristi ne samo pojedincima čiji su predci posjedovali kuće i zemlje na otoku Visu, nego i povjesničarima, koji će u njima naći niz vrijednih podataka.³¹

LITERATURA

- N. Bezić-Božanić, *Stanovništvo Komiže*, Split, 1984.
N. Bezić-Božanić, *Povijest stanovništva u Visu*, Split, 1988.
G. Novak, *Dokumenti za povijest ribarstva na istočnoj obali Jadranskoga mora*, Zagreb, 1952.

³¹ U Austro-Ugarskoj Carevini koristile su se sljedeće mjere: žito i sočivo mjerilo se na varičke (varičak = 9,9 litara i oko 6-7 kg), vino na emere, siće ili barile, 58,589 litara (u nekim drugim podacima 61,137 litara); u jedan baril može stati 2000 do 2200 komada usoljenih sardela. F. Madirazza, *Storia e costituzioni dei comuni dalmati*, Split, 1911., str. 433,435.

IL CATASTO DELL'ISOLA DI VIS NEGLI ANNI QUARANTA DEL XIX SECOLO, ANTROPONIMI E TOPONIMI

R i a s s u n t o

Nell'anno 1817 per decreto dell'impero Austro-Ungarico furono ordinate la misurazione e la classificazione dei terreni di tutte le province austriache sottoposte alla nuova amministrazione. Il protocollo per il rilievo geodetico dell'isola di Vis (Lissa) fu firmato nell'anno 1840 a Vis e a Komiža con le isole di Biševo, Sv. Andrija, Jabuka e Palagruža che le appartenevano. L'autrice presenta una serie di importanti dati sulle denominazioni delle località e i cognomi, nonché sulla situazione economica generale e la vita su quest'isola, molti dei quali finora inediti.

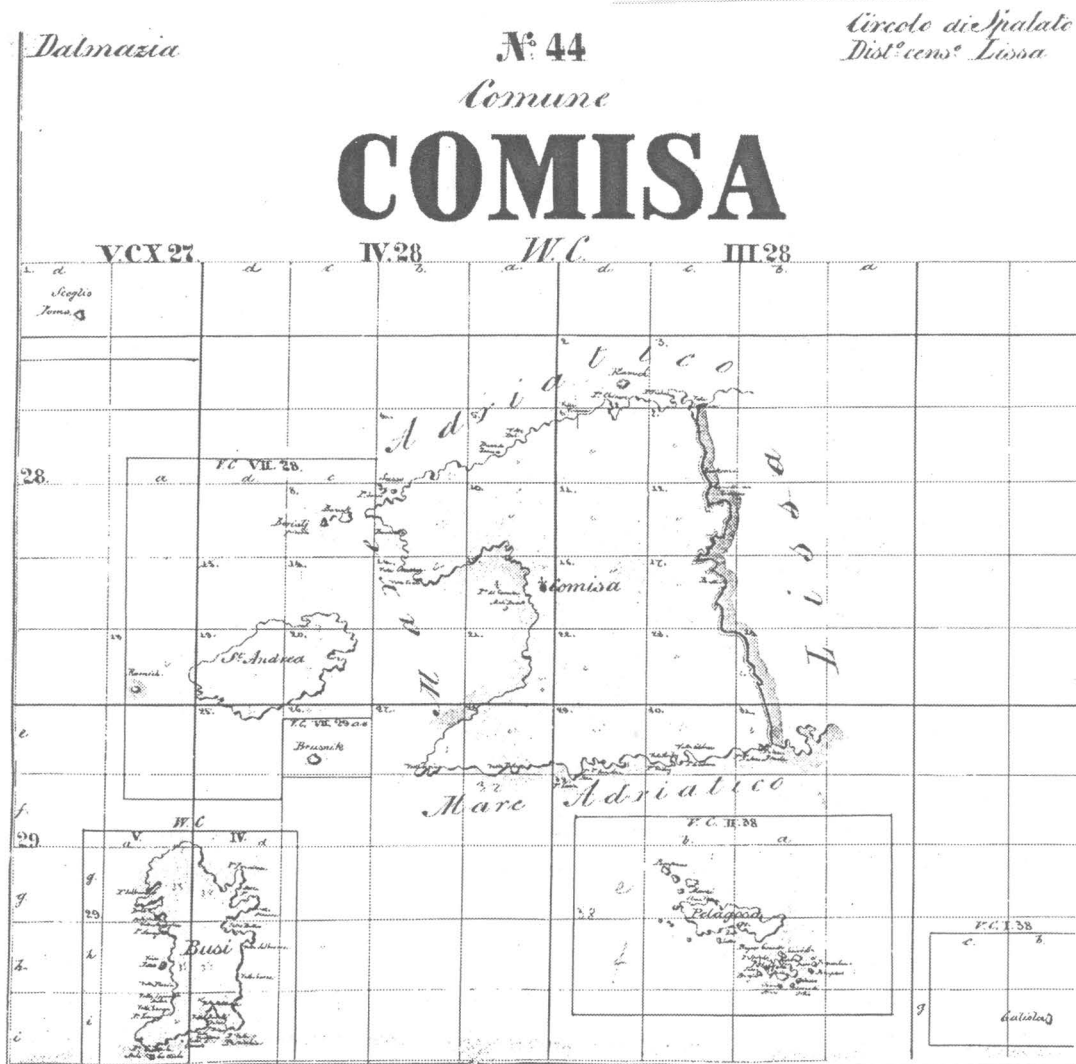
LAND REGISTRY OF THE ISLAND OF VIS IN THE FORTIES OF 19TH CENTURY, ANTROPONYMS AND TOPONYMS

S u m m a r y

The Austro-Hungarian Empire's decree of 1817 ordered to carry out the surveying and classification of lands assembled by the new regulation for all Austrian provinces. The protocol for the geodetic survey of the island Vis was signed in 1840 in Vis and Komiža with the belonging island Biševo, St. Andrija, Jabuka and Palagruža. In the supplement the author gives a number of valuable data on the names of localities and surnames, and on general economic conditions and life on that island, the data of which have been unknown up to the present.

Podaci o autoru:

Nevenka Bezić-Božanić, profesor povijesti umjetnosti; kućna adresa: Peričićeva 12, 21000 Split, tel. 021 389 173

Područje komiške općine s pripadajućim otocima (Povijesni arhiv Split)